

Principprogram

Vedtaget på landsmødet 25. oktober 2008

A. Forord	3
B. Kristendemokratisk ideologi og samfundssyn.....	3
C. Kristendemokrati som ideologi.....	4
1. Naturretten	4
1.1 Menneskerettigheder	4
2. Personalisme	4
2.1 Frihed	4
3. Subsidiaritetsprincippet	4
4. Næstekærlighed	4
5. Forvalterskabstanken	5
5.1 Forsigtighedsprincippet.....	5
5.2 Forbedringsprincippet.....	5
6. Mennesket før økonomien.....	5
7. Familien	5
7.1. Spredt ansvarlighed	5
8. Civilsamfundet	5
8.1 Frisind, pluralisme og demokrati	5
D. Kristendemokrati i praksis.....	6
1. De nære fællesskaber	6
1.1 Familien.....	6
1.2 Foreninger	6
1.3 Omsorg	6
1.4 Sundhed	6
1.5 Uddannelse	7
1.6 Arbejde.....	8
1.7 Erhvervslivet.....	8
1.8 Bolig.....	9
2. Samfundsfællesskabet	9
2.1 Folkestyret.....	9
2.2 Det kulturelle liv	10
2.3 Retssikkerhed	10
2.4 Ligestilling	10
2.5 Integration	10
2.6 Social, økologisk og demokratisk markedsøkonomi.....	11
2.7 Miljø	11
2.8 Forskning	11
2.9 Energi	12
3. Det globale fællesskab	12
3.1 Internationalt samarbejde	12
3.2 Ny økonomisk verdensorden.....	13
3.3 Forsvar og sikkerhed	13
E. Kristendemokrati er politik til og i tiden	14

A. Forord

Kristendemokraterne er et politisk parti, der ønsker at præge samfundet ud fra det kristne livs- og menneskesyn.

Kristendommen er ikke en politisk ideologi, men udtrykker værdier og normer, der er inspirationskilde for Kristendemokraternes politik. Kristendemokraterne orienterer sig ud fra den forudsætning, at der både er en sammenhæng og en forskel mellem kristendom og politik. Sammenhængen ligger i de grundlæggende normer og værdier, som kristendommen bidrager med. Forskellen ligger i, at et politisk parti ikke handler om menneskers personlige trosforhold, men alene har et bedre samfund som målsætning.

Kristendemokraterne tager afstand fra såvel værdirelativismen som kulturradikalismen og vil forsvare de kristne værdier i samfundet – herunder primært det kristne menneskesyn, næstekærligheden og forvalteransvaret.

B. Kristendemokratisk ideologi og samfundssyn

Formålet med dette program er i hovedtræk at beskrive, hvad kristendemokrati vil sige – på det ideologiske og på det praktiske plan.

Det kristne menneskesyn fører i kristendemokratisk tænkning bl.a. til den opfattelse, at der er naturlige, etiske værdier i verden – herunder, at det enkelte menneske er enestående og uerstatteligt (*naturretten*). Desuden fører det kristne menneskesyn til *personalismen*, som indebærer, at mennesket er en person, som kan og bør indgå i forpligtende relationer til andre mennesker. Naturrettens etiske værdisæt understreger, at mennesket har visse naturlige rettigheder, fordi det ganske enkelt er et menneske. Disse universelle, uforanderlige og umistelige rettigheder er udgangspunktet for menneskerettighedserklæringer. Personalismen understreger, at mennesket er en person, der udvikler sig, bliver sig selv som menneske og realiserer sig selv i fællesskab med andre - kort sagt kan mennesket ikke leve uden fællesskab. På den måde repræsenterer det

kristendemokratiske menneskesyn et alternativ til både liberalismens individualisme og socialismens kollektivismen. Personalismen betoner stærkt den personlige frihed, der hører uløseligt sammen med ansvar.

Mennesker slutter sig sammen i fællesskaber for at løse forskellige opgaver, hvor det primære fællesskab *familien* er helt centralt sammen med *civilsamfundet*. Samfundet udgøres først og fremmest af disse fællesskaber, mens staten kommer til og samordner funktionerne mellem de forskellige fællesskaber. Samfundet opbygges altså nedefra.

For at afklare forholdet mellem de forskellige dele af samfundet har kristendemokratiet to centrale styringsprincipper: *subsidiaritetsprincippet* og *næstekærlighed*. Subsidiaritetsprincippet er et magtfordelingsprincip. Grundtanken er, at et overordnet fællesskab kun skal støtte de mindre fællesskaber, når disse har brug for det (subsidiere betyder støtte). Næstekærlighed betyder, at de enkelte enheder har ansvar for hinanden i samfundet - de stærkes pligt til at hjælpe de svagere. Alle skal have glæde af ressourcerne. Dette gælder alle grupper og mennesker, nationalt og internationalt, ligesom det gælder for vores generation i forhold til de kommende generationer. Subsidiaritet og næstekærlighed er tvillingepprincipper, som afbalancerer hinanden.

Princippet om forvalteransvar er ligeledes inspireret af det kristne livs- og menneskesyn: Mennesket er sat til at forvalte både den levende natur og de andre naturressurser ansvarsbevidst og med tanke på kommende generationer. Hensynet til natur og miljø skal prioriteres højere end menneskers materielle overflod. Også samfundets kulturelle og økonomiske muligheder skal forvaltes ansvarsbevidst med tanke på de kommende generationer. Foruden principperne indeholder den kristendemokratiske ideologi en række værdisæt: At mennesket sættes før økonomien, samt at familien og civilsamfundet har en særlig funktion i samfundet.

KD opfatter sig selv som en del af den kristendemokratiske verdensbevægelse og den europæiske kristendemokratiske bevægelse, der

har været toneangivende i Europa siden Anden Verdenskrig.

C. Kristendemokrati som ideologi

I. Naturretten

Der er en række grundlæggende, naturlige værdier i verden - i særdeleshed at ethvert menneske er enestående og uerstatteligt. Mennesket er udstyret med en fornuft og samvittighed, der muliggør erkendelse af disse altomfattende og almenmenneskelige etiske principper og grundvilkår. Det kristne menneskesyn indebærer, at mennesket ikke kan eller må reduceres til krop alene, men at mennesket har både materielle og ikke-materielle behov.

Menneskets værdi er absolut og ukrænkelig fra befrugtning til død. Alle mennesker har således rettigheder og pligter alene ved at være menneske. Det fordrer respekt for og lige værdi til alle mennesker, uanset livsstadie, religion, køn, seksuel orientering, kultur, afstamning osv.

I.1 Menneskerettigheder

De naturlige rettigheder, som angår mennesket, kan oversættes til menneskerettigheder. Disse rettigheder er civile, politiske, religiøse, kulturelle, sociale og økonomiske. Retten til livet er den grundlæggende menneskeret.

Grundlæggende i forståelsen af menneskerettigheder er deres altomfattende gyldighed, som f.eks. enhvers ret til at kende sin biologiske mor og far. Menneskerettigheder er umistelige, men kan blive krænket, og det er menneskets pligt at bidrage til at sikre medmennesket disse rettigheder.

2. Personalisme

Mennesket er ikke kun et individ, heller ikke blot en del af et kollektiv, men en selvstændig person der ikke kan leve uden sine medmennesker. Fællesskaber er afgørende for, at mennesket kan tage ansvar for sine medmennesker og udfolde sin personlighed. Samtidig bidrager hver enkelt til fællesskabet med sine enestående egenskaber.

Det ses i nære fællesskaber, hvor menneskets identitet dannes.

Mennesket kan handle både rigtigt og forkert, men har en særlig evne til at handle moralsk og tage ansvar for sine handlinger.

2.1 Frihed

Mennesket er en suveræn og ansvarlig person, hvis frihed og selvstændighed skal beskyttes. Dette medfører, at frihed for mennesket er et grundlæggende mål, men på en sådan måde, at menneskets frihed er underlagt ansvaret for andre mennesker.

3. Subsidiaritetsprincippet

Subsidiaritet opfatter samfundet som opbygget nedefra. I overensstemmelse med princippet om spredt ansvarlighed skal de opgaver, der tilhører de primære fællesskaber, løses dér, og i det omfang et overordnet niveau oprettes og inddrages i løsningen af disse opgaver, skal det virke understøttende. Overordnede samfundsopgaver skal løses på det lavest mulige samfundsniveau, hvor de løses effektivt.

Dette medfører en stærk tiltro til en decentral magtstruktur, men samtidigt anerkendes eksistensen af overordnede og overnationale problemer, som bedst og mere effektivt løses på et højere niveau.

Fællesskaber på forskellige niveauer supplerer hinanden og gør dermed hinanden komplette inden for deres fællesområde. Familien, som det fundamentale fællesskab, suppleres på denne måde af overordnede fællesskaber såsom skole, lokalsamfund, stat og internationale fællesskaber.

4. Næstekærlighed

Menneskets gensidige afhængighed sætter mennesket i et grundlæggende fællesskab - et broderskab - med alle mennesker. Dette grundlæggende fællesskab fordrer ansvarlighed over for såvel det enkelte menneskes selvstændighed som over for de fællesskaber og samfund, hvori de indgår.

Det fælles ansvar kræver aktiv solidaritet og målrettet indsats til styrkelse af livsbetingelserne for de svageste, både nationalt og globalt. Dette

ansvar kan ikke reduceres til passiv tolerance, men kræver aktiv handling.

5. Forvalterskabstanken

Mennesket har et forvalteransvar, der er baseret på erkendelsen af, at jordens resurser er begrænsede. Dette indebærer en ansvarlighed i forhold til menneskelige, naturmæssige, økonomiske og kulturelle resurser. Naturen har værdi i sig selv og må værnes uafhængigt af, om det gavner mennesker eller ej. Der kræves omtanke og beskyttelse både for at bevare naturens mangfoldighed, som er en rigdom i sig selv, og for at sikre resurser til kommende generationer. Bevarelsen af den økologiske balance er målsætningen på alle områder i samfundet. Bæredygtighed er både et globalt og personligt ansvar.

5.1 Forsigtighedsprincippet

I lyset af forvalteransvaret er det umuligt at afdække de fulde konsekvenser af nutidige handlinger. Forsigtighedsprincippet indebærer, at tvivlen skal komme miljøet, kulturen og menneskets sundhed til gode.

5.2 Forbedringsprincippet

Forvalteransvaret indebærer, at det menneskelige samfund ikke kan opfylde et endemål eller et idealsamfund, men at man derimod altid kan forbedre samfundet.

Disse forbedringer søges gennemført, således at man altid søger at efterlade tingene i samme stand eller bedre, end man modtog dem.

6. Mennesket før økonomien

Mennesket har en lang række behov, som ikke kan opfyldes gennem det materialistiske samfund, og disse behov bør man også forsøge at opfylde. Opfyldelsen af de ikke-materielle behov er nogle gange modstridende med opfyldelsen af materielle behov, såsom fortsat økonomisk vækst. I disse tilfælde skal mennesket sættes før økonomien, så man prioriterer de ikke-materielle behov, selvom dette kan være skadeligt for økonomien.

7. Familien

Familien er et naturligt - og det mest grundlæggende - fællesskab, hvori menneskets gensidige afhængighed afspejles og udtrykkes. Familien er det fællesskab, hvor dannelsen af den

enkeltes personlighed og sociale fællesskabsfølelse begynder, og hvor der er mulighed for at lære og opleve omsorg og ansvar. Samfundet påvirkes stærkt af og er afhængig af, hvad den enkelte lærer og oplever i familien. Samfundets grundlæggende enhed er familien som et nært socialt fællesskab. Ægteskabet mellem mand og kvinde anses for den bedste samlivsform.

7.1. Spredt ansvarlighed

Den frihed, som skal sikre det enkelte menneske mod overgreb fra mennesker eller samfundsinstitutioner, gælder også familien og andre fællesskaber, hvis sfære må sikres suveræniteten.

Dette medfører en naturlig begrænsning af statens og andre overordnede fællesskabers indblanding i familieliv og fællesskaber, og i det omfang indblanding er nødvendigt, skal det altid være opbyggende og støttende frem for krænkende og nedbrydende.

8. Civilsamfundet

Civilsamfundet kan beskrives som alle de fællesskaber, der falder uden for markedet og staten. Civilsamfundet er et nært niveau mellem den enkelte og helheden og rummer både de primære og de sekundære fællesskaber. Kombinationen af nærhed og fællesskab gør, at både personlighed, engagement og ansvar kan udfoldes.

I overensstemmelse med princippet om subsidiaritet og spredt ansvarlighed er der i kristendemokratiet en stærk tiltro til civilsamfundets evne til at løfte en række samfundsopgaver, og dets ret og mulighed for dette skal sikres og understøttes.

Civilsamfundet skal dog primært opfattes som et mål i sig selv, fordi det repræsenterer et fællesskab, hvor mennesket kan udfolde sine evner og skabe sin identitet.

8.1 Frisind, pluralisme og demokrati

Et levende og selvstændigt civilsamfund er det bedste redskab til at opbygge og opretholde et velfungerende pluralistisk demokrati. Det medfører politisk konkurrence, og at magten er delt mellem forskellige grupper, samt at en elite

ikke må dominere de politiske beslutninger. Samfundet opfattes som bestående af flere fællesskaber, som alle har deres egenart og berettigelse.

Dette indebærer, at mennesket sikres den størst mulige personlige udfoldelse og deltagelse i samfundslivet, hvorved det kan påtage sig ansvaret for sine medmennesker og den omgivende verden.

Intet samfund kan eksistere i et værdimæssigt tomrum. Ethvert samfund må tage stilling til centrale spørgsmål om livsværdier. Danmark skal være et samfund præget af menneskeværd, tolerance, frihed, inklusion, omsorg og social samhörighed. Det er en følge af vores kristendemokratiske livs- og menneskesyn.

D. Kristendemokrati i praksis

I. De nære fællesskaber

I.1 Familien

Familiepolitikken skal have til formål at bevare og styrke familiens ansvar og funktion. Særligt skal der fokuseres på at give børn den bedste form for tryghed i deres opvækst.

I.1.1 Valgfrihed for familien

Forældre skal sikres ret til frit at vælge den form for omsorg for deres børn, som de selv anser for bedst.

Alene-forældre skal sikres den fornødne hjælp og støtte for at kunne sikre deres børn omsorg og tryghed i opvæksten.

I.1.2 Sociale anbringelser

Når det gælder samværsret og anbringelse af børn uden for hjemmet, skal hensynet til barnets tarv være det vigtigste.

For at sikre barnet gode livsbetingelser skal der tages videst muligt hensyn til dets eksisterende netværk og sociale relationer.

I.2 Foreninger

Dannelse af foreninger til fremme af gavnlige formål skal stimuleres. Aktiviteterne i de frivillige foreninger er et vigtigt alternativ til kommercielle

fritidstilbud. I foreningerne får den enkelte særlige muligheder for at udfolde sit engagement. Dermed bliver foreningerne bærere af værdier, som er afgørende for hele samfundet.

Mange sociale og kulturelle opgaver løses bedre af foreningerne end af det offentlige. Derfor skal det offentlige kunne samarbejde med de frivillige og folkelige foreninger på områder, hvor foreningerne har særlige forudsætninger.

I.3 Omsorg

Den offentlige hjælp skal altid udformes, så den benytter og om nødvendigt styrker de naturlige netværk, i særlig grad familien. Privat og frivilligt socialt arbejde skal støttes og inddrages som naturlige samarbejdspartnere til det offentlige.

I.3.1 Social tryghed

Lovgivningen om sociale forhold skal respektere den enkeltes menneskeværd og selvbestemmelsesret, og den skal sikre borgerne støtte og social sikkerhed i krisituationer, og når livsvilkårene i øvrigt taler derfor.

Socialpolitikken skal, hvor det er muligt, tage udgangspunkt i princippet om hjælp til selvhjælp. Alle, som har behov for økonomisk støtte eller personlig hjælp, skal sikres en værdig behandling og en rimelig ydelse uanset årsagen til behovet. Alle skal være sikret et eksistensminimum uanset tilknytningen til det traditionelle arbejdsmarked.

I.3.2 Handicappede

Handicappede, såvel psykisk, fysisk og udviklingshæmmede skal fra fødsel til død efter den enkeltes behov sikres hjælp fra samfundet til en menneskeværdig tilværelse. De involverede familier skal støttes menneskeligt og økonomisk.

I.3.3 Ældre

Ældre skal have frihed til at forme deres egen tilværelse. Dette gælder også i størst mulig udstrækning ved sygdom og svækkelse. I den situation skal der være adgang til plejeorlov og plejeløn til et familiemedlem eller til kortere eller længere ophold i plejebolig i lokalområdet. Op træning skal ydes, hvor det er relevant.

I.4 Sundhed

Det vigtigste i sundhedspolitikken udover den akutte behandling er det forebyggende og

sundhedsfremmende arbejde. Gennem oplysning, undervisning og anden påvirkning af holdninger skal befolkningen motiveres til at fremme egen sundhed og undgå unødigt forbrug af medicin. Basis for sundhed og trivsel er i familien.

Forskning vedrørende skadevirkninger af stoffer i miljøet og sammenhænge mellem livsformer, vaner og sundhed skal intensiveres.

Det offentlige sundhedsvæsen skal være det bærende i behandlingssystemet, omfattende forebyggelse, sundhedsbevarelse og sygdomsbehandling generelt, således at alle uanset geografisk placering har adgang til det. Patientens samlede situation skal tages i betragtning ved diagnosticering og behandling. Sundhed skal altid tænkes individuelt, sammen med livskvalitet og omsorgen for det hele menneske.

Der skal lægges vægt på ambulans behandling kombineret med hjælp i hjemmet, hvor det er til gavn for patienten.

Ved prioritering af de behandlinger, som det offentlige sygehusvæsen skal tilbyde, skal behandling af livstruende sygdomme samt sygdomme, der forringer en persons livskvalitet, prioriteres forud for behandlinger af kosmetisk art, barnløshed og lignende.

1.4.1 Psykiske lidelser

Personer med psykiske lidelser udgør en gruppe med særlige behov. For at kunne give disse borgere den bedste mulighed for et værdigt liv skal det offentlige sørge for støtte- og kontaktpersoner med relevant uddannelse til opsøgende arbejde.

Det er vigtigt, at der skabes et tillidsforhold til borgeren, at der opbygges en struktureret hverdag, samt at den syges familie og sociale netværk i videst muligt omfang inddrages og respekteres som en resurse. For at sikre et socialt netværk skal der være mulighed for forskellige tilbud, så som værested, madklub, café, fysisk træning, sociale arrangementer m.m.

1.4.2 Misbrugere

Der skal føres en aktiv politik for at begrænse brugen af alkohol, narkotiske stoffer og andre rusmidler. Dette skal ske både gennem

forebyggende indsatser, ved at begrænse tilgængeligheden og ved at gå målrettet efter at hjælpe dem, der udgør særlige risikogrupper. Alle misbrugere skal have hjælp til afvænnning og resocialisering. Resocialisering skal omfatte en vedvarende støtte for at forebygge tilbagefald. Aldersgrænsen for køb af alkohol skal være lig med myndighedsalderen.

1.4.3 Livets begyndelse

Menneskelivets ukrænkelighed skal respekteres fra befrugtningstidspunktet.

Abort er overgreb på menneskeliv og principielt problematisk, hvorfor nedbringelsen af aborttallet til enhver tid må have højeste prioritet. Ingen må tvinges til at vælge abort. Der skal desuden sættes kraftigt på forebyggelse af uønsket graviditet.

Loven om fri abort er principielt uacceptabel. I stedet bør der sættes på en lov, der bygger på respekt for fostrets liv.

Ved kunstig befrugtning skal metoder, der undersøger det befrugtede æg for sygdomme, afvises.

Forsøg på fostre (herunder fosteranlæg og befrugtede æg) skal forbydes.

1.4.4 Livets afslutning

Døende skal sikres den bedst mulige kvalitet i deres sidste levetid. Derfor skal alle selv kunne vælge, hvor den sidste tid af livet skal tilbringes, og den døende og de pårørende skal sikres den nødvendige viden og støtte til at kunne træffe det for dem rigtige valg. Et valg, der ikke må begrænses af den enkeltes økonomiske muligheder. Aktiv dødhjælp skal afvises.

1.5 Uddannelse

Uddannelse er en livsvarig proces, som ikke kun finder sted i det formelle undervisningssystem. I al uddannelse indgår der påvirkning, og derfor skal målsætningen for undervisningen formuleres klart.

1.5.1 Grunduddannelse

Forældre har ret og pligt til at opdrage deres børn, mens skoler og institutioner har mandat fra forældrene til at være medopdragere. Derfor er samarbejdet mellem forældre og skole/institution meget centralt, og derfor skal det tilstræbes, at

forældrene har indflydelse på skolens og institutionens drift.

Skolen er for samfundet en vigtig norm-formidlende og kulturbærende institution. Det er således vigtigt, at skolen udover faglighed formidler Danmarks historiske og kristne kulturarv. Skolen skal tillige virkeliggøre og formidle værdier som menneskelivets ukrænkelighed, individets frihed og integritet, alle menneskers lige værd, ligestilling mellem kvinder og mænd samt solidaritet med svage og udsatte. Skolen skal således give eleverne mulighed for at udvikle retfærdighedssans, generøsitet, tolerance og ansvarlighed.

Målet med elevernes skolegang skal være, at de udvikler sig til frie, selvstændige og ansvarsbevidste samfundsborgere med fantasi og skabende evner, med den nødvendige grundviden og med en medmenneskelig forståelse og etisk holdning. Forståelse for andre kulturer samt menneskets samspil med naturen er ligeledes vigtige elementer i skolens formål.

For at sikre et varieret uddannelsesstilbud skal der kunne oprettes og drives frie skoler på alle niveauer. Disse skoler skal have offentlig støtte, der gør det muligt for den brede befolkning at benytte sig af skolernes undervisningstilbud. Skolerne skal frit kunne fastlægge deres idégrundlag inden for Grundlovens rammer.

Frisindet skal være rådende i folkeskolen, således at der vises udstrakt respekt for f.eks. nationale, religiøse og politiske mindretal. Samtidig skal folkeskolen have plads til alle, både svage og stærke elever, da en samlende folkeskole er med til at modvirke fremkomsten af et opsplittet samfund uden fællesskabsfølelse. Såfremt forældrene ønsker deres barn fritaget for dele af undervisningen, skal skolen i videst muligt omfang imødekomme dette ønske, når blot forældrene drager omsorg for, at barnet på anden måde modtager undervisning, der står mål med folkeskolens.

1.5.2 Videre uddannelse

Uddannelse efter grundskolen skal, for at være fleksibel, opbygges i trin, der forsyner studerende og elever med praktiske og teoretiske kompetencer. Derved forbedres den enkeltes

muligheder for omskoling, videreuddannelse og fortsat overgang til nye erhverv og funktioner. Der skal sikres alle på arbejdsmarkedet gode muligheder for efteruddannelse.

1.6 Arbejde

Det følger af det kristendemokratiske samfundssyn, at enhver efter evne forsørger sig selv og sin familie. Strukturernes på arbejdsmarkedet skal - om nødvendigt ad lovgivningens vej - gøres så smidige, at de ikke skader menneskelige og sociale forhold. Minimumsrettigheder på arbejdsmarkedet skal fastsættes ved lov.

Arbejdsmarkedet skal indrettes, så man ikke unødigt krænker medarbejdernes samvittighed under hensyntagen til deres forskellige religiøse, nationale og politiske holdninger.

1.6.1 Ret til selv at vælge arbejdsmængde

Alle bør have mulighed for at vælge en passende arbejdstid, hvor arbejdsgiver og arbejdstager kan blive enige om dette. Der bør være mulighed for nedsatte og fleksible arbejdstider og orlovsordninger.

Overgang til pension skal kunne ske som en gradvis nedgang i arbejdstid.

1.6.2 Meningsfuld beskæftigelse til alle

Det er ikke kun en pligt, men også en ret for alle at have en meningsfuld beskæftigelse, der ikke er nedværdigende.

Derfor bør der oprettes jobtyper, så personer med nedsat erhvervsevne får mulighed for at tage lønnet beskæftigelse, der kan sikre eksistensgrundlaget for dem selv og deres familie. Dette bør være en integreret del af det almindelige arbejdsmarked.

Uden for det traditionelle arbejdsmarked skal det desuden være muligt at være ulønnet beskæftiget. Det er særligt relevant for ledige, der kan bevare et socialt netværk og fortsat bruge nogle af deres kompetencer, samtidig med at de står til rådighed for arbejdsmarkedet.

1.7 Erhvervslivet

Danmark har brug for et fleksibelt erhvervsliv, for at vi i fællesskab kan skabe de nødvendige livsbetingelser for befolkningen og hele tiden forbedre samfundet til fælles gavn og glæde. Virksomhedernes administrative forpligtelser

over for det offentlige skal være overskuelige og håndterbare.

Danmark skal satse på et erhvervsliv med et højt niveau af viden og innovation. En struktur med mange mindre og mellemstore virksomheder må foretrækkes af hensyn til fleksibilitet, uafhængighed og gode arbejdsforhold.

Enhver produktion skal løbende være underlagt miljøvurderinger. Ved vurdering af et produkts bæredygtighed skal der tages højde for dets samlede cyklus fra produktion til genanvendelighed.

1.7.1 Flere nye virksomheder

Personer med ideer, initiativ og mod til at begynde egen virksomhed skal støttes heri af det offentlige, dels på grund af ansvaret for at udnytte menneskelige resurser til samfundsgavnige formål, dels fordi det selvstændige erhvervsansvar tydeliggør det personlige ansvar.

1.7.2 Medansvar og medbestemmelse

De ansatte bør have medansvar og medbestemmelse på arbejdspladsen. Generelt må interesse modsætningerne mellem arbejdsgivere og arbejdstagere mindskes.

1.8 Bolig

Boligpolitikken skal styrke samværet og udvikle sociale netværk. Der skal sikres et bredt udbud af boliger med forskellige ejerforhold.

De enkelte boligområder skal give plads til folk med vidt forskellig alder, erhverv og sociale forhold. Boligpolitikken skal bidrage til integration i samfundsfællesskabet og modvirke sociale og etniske ghettodannelser. Det skal sikres, at ældre- og handicapede boliger integreres overalt i boligmassen, og at ældre- og handicapede boliger tilknyttes arealer, hvor fællesskab er en mulighed.

En boligs værdi er i høj grad afhængig af ydre forhold som infrastruktur og muligheder i lokalområdet. Det er derfor rimeligt at beskatte private ejendomme.

Boligudgifter skal holdes på et niveau, så ingen afskæres fra at få dækket deres boligbehov. Derfor skal der være mulighed for at yde individuel boligstøtte, hvor der er socialt behov.

Ved nybyggeri samt ved byfornyelse og vedligeholdelse af boliger skal der tages hensyn til miljø, kvalitet og resursebelastning. Det gælder såvel bygge- og vedligeholdelsesaktiviteter som den løbende drift af boligen.

2. Samfundsfællesskabet

2.1 Folkestyret

Demokrati og samfundsengagement er i lige høj grad en pligt som en ret. Det gælder også deltagelse i valg handlinger.

Ytringsfriheden er den mest grundlæggende rettighed, når det drejer sig om at beskytte og videreudvikle demokratiet, og derfor skal pressens uafhængighed og alsidighed til enhver tid sikres.

For at give borgerne størst mulig indsigt skal der være mest mulig offentlighed i de politiske beslutningsprocesser.

Åndsfrihed og samvittighedsfrihed skal anerkendes.

Selv om alle holdninger ikke nødvendigvis er lige gode, skal alle have ret til at komme til orde på lige betingelser - dog skal samfundsnedbrydende kræfter bekæmpes.

2.1.1 Religionsfrihed

Enhver har ret til, uden at det medfører tab af borgerlige rettigheder, at vælge sin egen trosretning og at forsamle sig med andre for at udøve sin religion samt at følge sine religiøse regler, så længe det ikke skader andre. Religiøse samfunds frihed og uafhængighed skal være ukrænkelig.

Det skal sikres, at staten ikke blander sig i kirkers og trossamfunds indre anliggender. Derfor må folkekirkens selvbestemmelse også sikres med en folkekirkeforfatning.

Religionsfrihed er ikke ensbetydende med religionslighed, da kristendommen historisk er den bærende kultur.

Det er statens opgave at sikre, at den kulturarv, der findes i kirker og andre religiøse bygninger ikke går tabt for eftertiden.

Ethvert trossamfund, der varetager statslige opgaver, skal aflønnes i forhold til den værdi arbejdet reelt repræsenterer.

2.2 Det kulturelle liv

Fælles kulturelle værdier knytter mennesker sammen i et samfundsfællesskab. Kulturel udfoldelse er udtryk for menneskets kreativitet og virketrang. Et mangfoldigt og levende forenings- og kulturliv er en forudsætning for dialog, tolerance og mangfoldighed i samfundet. Samfundet skal give rum til det kulturelle liv. Det gælder både elite- og folkeligt niveau.

I en stadig mere globaliseret tid er det afgørende at besinde sig på dansk kultur og dansk sprog. Samtidig må dansk kultur rette sig mod andre kulturer for at sikre gensidig kulturudveksling og mellemfolkelig forståelse. Det offentlige skal med de nødvendige midler støtte og fremme de kulturelle aktiviteter, der understøtter samfundsfællesskabet, mens aktiviteter, der undergraver samfundsfællesskabet, skal modarbejdes. Pornografi og voldsforherligende materiale er nedvurderende og livsfjendsk.

Der skal sikres en alsidig og uafhængig nyhedsformidling via de elektroniske medier og den trykte presse. Bevarelse af kulturarven for kommende generationer og den frie adgang hertil er afgørende for den kulturelle identitet og for at sikre et åbent og demokratisk samfund.

2.3 Retssikkerhed

Et retssamfund skal værne om borgernes ligeværd, tryghed, frihed og sikkerhed. Naturretten og menneskerettighederne er grundlaget for retssamfundet.

Den lovgivende, udøvende og dømmende magt må være uafhængige af hinanden for at forhindre magtmisbrug.

Straf må ikke være et udtryk for hævn. Formålet med straffen skal være at forebygge kriminalitet, beskytte samfundet, ofre og deres nærmeste samt hjælpe den straffede væk fra en kriminel løbebane.

Varetægtsfængsling bør kun benyttes ved begrundet frygt for flugtforsøg, gentagelse af kriminalitet eller ved opklaringsmæssige hensyn, og i så fald kun til denne frygt ikke længere eksisterer. Udgangspunktet skal være, at man

først fængsles efter sin dom. Indsatte skal under varetægtsfængsling have mulighed for at bevare tæt kontakt med pårørende, medmindre opklaringsmæssige hensyn taler imod dette. Isolationsfængsling må kun bruges i tilfælde, hvor meget tungtvejende hensyn taler for det. Bevisbyrden skal ligge hos anklagemyndigheden.

Retssystemet skal indrettes, så hverken ofre og disses nærmeste, vidner, anklagede eller dømte udsættes for uacceptabel psykisk belastning. Dødsstraf afvises under alle forhold.

2.4 Ligestilling

Ligestilling er en naturlig følge af menneskeværd og menneskerettigheder. Ligestilling gælder såvel etnisk ligestilling som ligestilling mellem kønnene. Ingen må udnyttes eller fornædres.

Mænd og kvinder er ligeværdige mennesker, der supplerer hinanden. Forskellighed i køn er positivt, og derfor er det vigtigt, at begge køn er repræsenteret i forskellige fora i samfundet. Det er samfundets ansvar at sikre ligestilling mellem kønnene. Der skal sikres lige løn for lige arbejde.

I sektorer, hvor det ene køn er kraftigt underrepræsenteret, kan det være relevant at anvende positiv særbehandling, dvs. at hvor to ansatte besidder samme kvalifikationer, vælges personen, der repræsenterer det underrepræsenterede køn.

Der skal sættes effektivt ind mod prostitution og handel med kvinder. Begge dele er udtryk for et nedværdigende menneskesyn. Det skal kriminaliseres at være kunde hos prostituerede.

2.5 Integration

Mødet med fremmede kulturer er en berigelse for det danske samfund. Dansk kultur har gennem århundreder udviklet sig i mødet med andre kulturer, hvorfra der er fundet inspiration inden for åndsliv og samfundsforståelse.

Et samfund må dog på samme tid have et vist mål af fælles værdier og normer for at kunne hænge sammen. Men det betyder ikke, at integrationen går ud på at tage indvandrernes kultur fra dem. Indvandrere har ret til at beholde deres kultur og religion.

Danmark skal være parat til at byde mennesker på flugt velkommen og hjælpe dem til en værdig tilværelse.

Alle bosiddende i Danmark, uanset etnisk herkomst, religion eller andet, skal nyde samme rettigheder og skal opfylde samme pligter.

Ingen kan tvinges til at mene eller tro noget bestemt. Tros-, tanke- og ytringsfriheden er ukrænkelig og skal gælde enhver, men på samme tid skal alle respektere de fundamentale værdier, rettigheder og pligter, som danner grundlaget for det danske samfund og demokrati.

Normer og værdier er forudsætningen for en vellykket integrationspolitik. Samfundet skal til enhver tid hjælpe indvandrere til uddannelse og til at blive selvforsørgende. Enhver forskelsbehandling i f.eks. ansættelsesforhold skal modarbejdes.

Det er naturligt, at indvandrere geografisk finder sammen. For at fremme forståelse og tolerance mellem tilflyttere og danskere er det dog nødvendigt, at der eksisterer en række muligheder for at mødes i skoler, foreninger og lignende.

2.6 Social, økologisk og demokratisk markedsøkonomi

Markedsøkonomi har vist sig som det bedste økonomiske system, da det giver incitament for den enkelte. Dog har en ureguleret markedsøkonomi en række slagsider, som der politisk kan kompenseres for i en social, økologisk og demokratisk retning. Dansk økonomi skal være i balance, så vi ikke gældsætter kommende generationer.

2.6.1 Skatter og afgifter

Skattebidragene skal fordeles efter økonomisk bæreevne. Staten har en væsentlig opgave i omfordeling, så den sociale tryk sikres livet igennem.

Skatte- og afgiftssystemet skal bevidst bruges til at skabe selektiv vækst: Gennem miljøafgifter på forurening og resurseforbrug skal udviklingen styres mod renere teknologi og miljørigtige produkter.

Luksusforbrug og sundhedsskadelige varer bør have en høj beskatning.

2.6.2 Brugerbetaling

Direkte brugerbetaling for offentlige goder bør kun bruges, hvor der ikke er tale om fundamentale behov, og hvor det samtidig kan fremme ansvarlighed og forhindre overforbrug.

2.7 Miljø

Danmark skal være et miljøforegangsland og lægge pres på andre lande for at opnå internationale aftaler om begrænsning af forureningen. Danmark skal være parat til at hjælpe med både miljøteknologi og økonomisk støtte for at sætte fart i genoprettelsen af natur og miljø i andre lande.

Også den økonomiske politik skal bruges til at skabe bæredygtig udvikling. En vares pris skal afspejle dens påvirkning af miljøet, derfor skal der bruges miljøafgifter. Herved sikres befolkningens deltagelse og effektive resultater. Princippet om, at forurenere betaler, skal håndhæves, og der skal gives konsekvente og store straffe ved ulovlig forurening.

Indsatsen mod globale miljøproblemer skal have højeste prioritet.

Naturen skal gives mulighed for et rigt liv af vilde dyr og planter. Værdifulde naturområder og arter skal sikres gennem fredning og aktiv naturpleje. Både på landet og i byen skal der være et sundt miljø med adgang til oplevelser i naturen. Landbrug, skovbrug og fiskerierhverv skal spille en vigtig rolle i naturplejen. Hvis prisen for et samfund i økologisk balance er en lavere levestandard, skal vi være klar til at betale denne pris.

2.8 Forskning

Grundforskningen og højest mulig grad af offentlighed i forskningen skal prioriteres højt. Grundforskningens frihed af økonomiske eller andre interesser skal være uantastet. Gen- og bioteknologien stiller særlige krav til styring, da der arbejdes med levende organismer.

2.9 Energi

Målet for dansk energipolitik skal være at sikre stabil forsyning af den rene og mest mulige energi, at begrænse energiforbruget og at muliggøre en stor selvforsyningsgrad.

Energiproduktion med fossile brændstoffer er en trussel mod den økologiske balance, hvorfor hensynet til natur og ressourcer er det vigtigste kriterium for valg af energikilder.

Forskning i og udvikling af effektiv udnyttelse af fornybare ressourcer (sol, vind m.m.) skal derfor prioriteres højest, og der skal samtidig sættes på de betingede varige ressourcer (træ, halm m.m.).

Uanset energikilde skal der stilles krav til en effektiv forbrænding og udnyttelse. Alle muligheder for energibesparelser og brug af vedvarende energi skal udnyttes, derfor skal alle forbrugere af forurenende energi pålægges afgifter. Energiafgifterne skal afhænge af energiformernes forureningsgrad.

2.9.1 Trafik

Trafikpolitikens mål skal være at sikre en miljøvenlig og sikker transport af personer og gods. Infrastrukturen skal udbygges, således at forureningen og energiforbruget mindskes.

Innovation inden for nye individuelle transportformer skal styrkes.

Kollektive transportformer skal udbygges ved at investere i en fornyelse af jernbanenettet, så togdriften lever op til samme standard som vore nabolande. Busdriften skal gøres mere miljøvenlig og supplere togtrafikken, hvor der ikke er skinner. Den kollektive trafik i yderområderne skal udbygges. Bløde trafikanter skal sikres gode vilkår og så vidt mulig adskilles fra den øvrige trafik.

3. Det globale fællesskab

3.1 Internationalt samarbejde

Kristendemokratiets værdier er universelle og kender derfor ingen landegrænser. Næstekærlighed forpligter til at arbejde imod uretfærdighed, hvor det end forekommer.

Menneskeværdet forpligter til kamp for menneskerettighederne.

Subsidiaritetsprincippet tilsiger et aktivt internationalt samarbejde på de områder, som nationalstaterne ikke kan løse alene. Beslutningerne vedrørende dette skal træffes så tæt på den berørte person som muligt.

3.1.1 Det nordiske samarbejde

Den fælles kulturelle identitet i Norden er stærk. De væsentligste opgaver for det nordiske samarbejde skal være at bevare og udvikle det kulturelle fællesskab mellem de nordiske lande og formidle et regionalt samarbejde for Østersølandene.

3.1.2 Det europæiske fællesskab

Danmark skal støtte et fortsat bredere samarbejde og fællesskab mellem alle europæiske lande. Subsidiaritetsprincippet betoner, at fællesskaber og institutioner er til for medlemmernes skyld og ikke omvendt.

Ligesom familien er til for familiemedlemmernes skyld, skal et europæisk fællesskab være til for de europæiske lande og især de europæiske borgers skyld.

Den Europæiske Union (EU) er det væsentligste europæiske fællesskab og skal have til formål at fremme samarbejdet mellem alle lande i Europa for derved at kunne sikre et fredeligt og sikkert Europa, bekæmpe den globale ulighed og sikre et bæredygtigt miljø.

Danmark skal gå foran i at skabe et åbent og demokratisk Europa, og derfor deltage fuldt ud i de dele af EU, der fremmer disse mål.

EU skal være et åbent, demokratisk og føderalt opbygget fællesskab, der virker ud fra principperne om legitimitet og proportionalitet samt subsidiaritetsprincippet. EU skal principielt omfatte alle europæiske lande, der ønsker det.

3.1.3 Det internationale fællesskab

De Forenede Nationer (FN) bør være det centrale internationale fællesskab, der varetager og arbejder for global fred og sikkerhed, udvikling, retfærdighed og overholdelse af menneskerettighederne. For at sikre dette virke

skal alle medlemslandene respektere og efterleve alle beslutninger truffet af fællesskabet, og ingen lande skal have særstatus.

FN skal varetage ansvaret for et internationalt retssamfund, hvor den enkelte persons retssikkerhed ikke er afhængig af evt. tilknytning til en bestemt nationalstat.

FN bør være et åbent og demokratisk opbygget fællesskab, der virker ud fra principperne om legitimitet og proportionalitet samt subsidiaritetsprincippet.

FN skal sikre etniske og religiøse mindretals rettigheder og beskyttelse mod overgreb fra nationalstaten. FN skal varetage det overordnede ansvar for håndteringen af flygtninge, således at asylansøgere sikres samme retssikkerhed og beskyttelse, uanset hvilket land de er flygtet til.

3.2 Ny økonomisk verdensorden

Alle mennesker har samme ret til jordens resurser og til at deltage i forvaltningen af disse. Det er derfor nødvendigt med en ny økonomisk verdensorden for at skabe global retfærdighed. Kun derved sikres de fattigste lande en reel social, kulturel og økonomisk udvikling. Målet er en ligelig fordeling af resurserne og en garanteret minimums levestandard for alle mennesker, altså en tilstand hvor verden ikke er opdelt i u- og i-lande. Det er afgørende, at u-landene får indflydelse på indretningen af en ny økonomisk og politisk verdensorden. Hvis prisen for en retfærdig økonomisk verdensorden er en lavere levestandard, skal vi være rede til at betale denne pris.

3.2.1 Udviklingspolitik

Danmark skal yde ulandshjælp svarende til minimum én procent af bruttonationalindkomsten, BNI. Et overordnet princip i udviklingspolitikken skal være, at udviklingsprojekterne udarbejdes i stadig og tæt dialog mellem donor- og modtagerland. Donorlandenes interesser må ikke overskygge modtagerlandenes interesser. Fokus i bistanden skal være, at modtagerne selv bliver i stand til at føre udviklingen videre. Bistanden skal være fattigdomsorienteret, effektiv og langsigtet, og hvor det er muligt, skal den tage hensyn til

miljøet og medvirke til ligestilling mellem bl.a. køn og racer.

Parallelt med bistanden skal den rige del af verden reducere sit forbrug af ikke-fornybare resurser. Bistanden må ikke bindes til køb i Danmark.

3.2.2 Handel

Verdenshandelen skal bygge på frihandel, dog skal det være muligt for fattige u-lande at beskytte egen produktion for at sikre selvforsyning og udvikling. Alle handelshindringer og støtteordninger, der forhindrer en reel frihandel, og dermed ulandene i at komme ind på industrilandenenes markeder, skal fjernes.

Danmark skal arbejde for større åbenhed inden for verdenshandelen, således at man kan fremme ulandenes deltagelse i verdenshandelen.

Et stærkt, åbent og regelbaseret internationalt handelssystem er en forudsætning for, at udviklingslandene kan deltage i den globale økonomi.

3.3 Forsvar og sikkerhed

Da mennesket er ufuldkommet, kan krige og konflikter mellem stater, folk og enkeltmennesker ikke undgås. En bestemt måde at indrette samfundet på vil aldrig helt eliminere konflikter mellem mennesker, men demokrati, fattigdomsbekæmpelse og internationalt samarbejde vil bidrage til en tryggere og mere stabil verden.

Med udgangspunkt i menneskeværdet er det svært at forsvare krig. Mennesket må aldrig gøres til et middel, men er et mål i sig selv. Krig bryder dette princip og dermed tanken om livets ukrænkelighed.

Krig skal ligeledes afvises som middel til fremme af demokrati i andre lande.

3.3.1 Forsvar

Menneskeværdet og respekten herfor indbefatter retten til at forsvare sig mod angreb. Det må kun forekomme, når der findes et retfærdigt formål, dvs. selvforsvar, beskyttelse af uskyldiges liv og sikring af grundlæggende menneskelige rettigheder. Våbenmagt må kun bruges, når alle

andre muligheder for at løse konflikten med fredelige midler er udtømte.

Det danske forsvar skal derfor opbygges og bruges i tæt dialog med befolkningen. Forsvarets primære formål er at kunne bidrage til forsvaret af Danmark og vores allierede, men forsvaret skal i så vid udstrækning som muligt være orienteret mod internationale opgaver. Anvendelsen af militær magt skal altid være sidste udvej.

Den almindelige værnepligt skal erstattes af en civil samfundspligt, hvor alle unge skal udføre f.eks. miljøarbejde, omsorgsarbejde, ulandsprojekter eller militærtjeneste. Det skal være muligt at frasige sig militærtjeneste under henvisning til samvittighedsfriheden, ligesom ingen må tvinges i krigstjeneste.

3.3.2 Sikkerhed

Dansk sikkerhedspolitik skal bygge på samarbejde, forudseenhed og helhedsløsninger i et internationalt sikkerhedssamarbejde med udgangspunkt i folkeretten.

Danmark skal arbejde for en samlet alliance af frie, liberale demokratier, der aktivt arbejder for fred og sikkerhed samt fremme af demokrati i alle dele af verden, da det er en væsentlig, langsigtet sikkerhedsprioritet. Sikkerhedspolitikken skal forstås bredt og bygge på menneskers sikkerhed snarere end nationalstaters sikkerhed.

E. Kristendemokrati er politik til og i tiden

Ifølge forbedringsprincippet vil det perfekte samfund aldrig blive realiseret. Der vil derfor altid være brug for en politisk indsats på vej mod en bedre verden. Det kræver til stadighed deltagelse og engagement fra alle.

Kristendemokrati er politik til og i tiden. Derfor er udformningen af den kristendemokratiske realpolitik en stadig proces, som tager udgangspunkt i og forholder sig til de aktuelle forhold i samfundet.

KristenDemokraterne

Telefon 3327 7810

**Vermlandsgade 51,
2.th.**

E-post: kd@kd.dk

2300 København S

Hjemmeside: www.kd.dk